



t



Oslo, 2.mai 2017

Høringsinnspill 24.konsesjonsrunde

1. Overordnede innspill

Vi viser til høringsbrev fra 13.03.2017 fra Olje- og energidepartementet (OED) hvor det bes om innspill til forslag om utlysning av blokker i 24. konsesjonsrunde.

- 1) Naturvernforbundet, WWF Norge, Greenpeace, Bellona, Natur og Ungdom og Russian Socio-Ecological Union (Friends of the Earth Russia) har gjennomgått forslaget til utlysning og vil med dette fraråde at det lyses ut nye blokker til petroleumsvirksomheten i 24. konsesjonsrunde. Dette basert på de klimakonsekvensene det vil ha å utvinne mer olje og gass i Barentshavet, tidligere miljøfaglige tilrådninger mot letevirksomhet i flere av de utlyste blokkene og miljøpåvirkningen og den økte risikoen 24. konsesjonsrunde vil utsette økosystemet i Barentshavet for. Vi vil i tillegg minne OED om søksmålet mot statens mulige brudd på grunnloven paragraf 112 i forbindelse med 23. konsesjonsrunde går for retten i november, og at utfallet her også kan ha betydning for 24. konsesjonsrunde.
- 2) De undertegnende mener at dersom OED likevel velger å gjennomføre 24. konsesjonsrunde, må det ikke lyses ut blokker som befinner seg nord for maksimal isutbredelse av 15 prosent isdekke som observert de siste 30 år (fra nå av omtalt som iskantblokkene). I tillegg bør det etableres en buffersone fra maksimal isutbredelse og sørover på 100 km. Undertegnede vil også fraråde utlysningen av blokkene som er innenfor 50 km fra Finnmarkskysten, i et område som tidligere er definert som et særlig verdifullt område(SVO).
- 3) De undertegnende mener at frem til en oppdatering av forvaltningsplanen for Barentshavet foreligger i 2020, skal ikke iskantblokker lyses ut i påfølgende konsesjonsrunder. Oppdateringen av forvaltningsplanen må inneholde tydelige, vitenskapelig forankrede kriterier for iskantdefinisjon og aktivitetsbegrensninger, basert på arbeid fra miljøfaglige instanser, samt en MAREANO kartlegging av området.

Utfyllende høringsuttalelse følger dette dokumentet.

Innhold

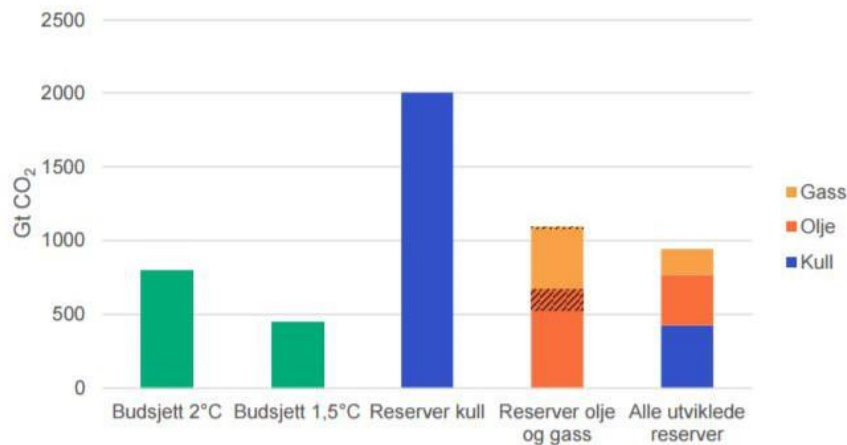
1. Overordnede innspill	1
2. Klima	2
2.2 Fossil energis plass i framtidige klimabudsjett	2
2.3 Norsk petroleumsvirksomhets klimaavtrykk	3
2.4 Grunnlovsstridig oljepolitikk	4
3. Trussel og sårbarhetsbeskrivelse for Arktis	4
3.1 Ikke utsett iskantsonen for industririsiko	5
3.2 Tidligere advart mot petroleumsaktivitet	7
4. Samlet belastning	8
5. Risiko og oljevernberedskap	9
5.1 Grensekryssende oljesøl	10
6. Økonomisk risiko	11
6.1 Fallende inntekter nå er bare begynnelsen	12

2. Klima

De siste 10.000 årene har mennesker tilpasset seg et stabilt klima på jorda. Vi har etablert en levemåte som er tilpasset dette stabile klima. Det samme gjelder for dyr og annet biologisk mangfold. Når vi nå endrer dette stabile klimaet med utslipp av klimagasser vil levevilkårene for mennesker og dyr endres tilsvarende. En ny rapport fra 2016 viser at vi ha mistet 40% av verdens dyreliv i løpet av de siste førti årene, blant annet på grunn av klimaendringene (ref til LPR).

2.2 Fossil energis plass i framtidige klimabudsjett

Det som også er nytt siden den 23. konsesjonsrunden ble utlyst er at Norge har ratifisert Parisavtalen og forpliktet seg til å jobbe for at jordens temperaturstigning skal holdes godt under to grader celsius. Parisavtalen setter rammene for hva verden kan tillate seg av fremtidig utslipp av klimagasser. Det er enighet om å begrense den globale oppvarmingen til godt under 2 grader, med mål om å forhindre oppvarming over 1,5 grader. Disse rammene gir oss et globalt karbonbudsjett som med dagens utslippstakt vil være brukt opp innen 4 år for målet om maksimalt 1,5 graders oppvarming og i underkant av 20 år for målet om maksimalt 2 graders oppvarming. Blokkene som nå foreslås utlyst av OED vil ikke komme i produksjon før tidligst i 2030, noe som altså er på samme tidspunkt som verden har brukt opp sitt handlingsrom for nye utslipp. Rapporten «The Sky's Limit» (2016) viser at de utslippene fra dagens operative kull, olje og gassfelt, der infrastrukturen allerede er utbygd, alene vil ta verden forbi 2 graders oppvarming og at de operative olje og gassfeltene alene vil ta oppvarmingen forbi 1,5 grader. Det betyr at dersom verden skal klare klimamålene satt i Paris, er det ikke rom for å hente opp nye, uoppdagede fossile forekomster, hverken kull, olje eller gass.



Figur 2: Klimabudsjett ved 2 og 1,5 grader, samt reservene av olje, gass og kull. Kilde: Cicero Policy note 01/2017: Redusert oljeutvinning som klimatiltak: Faglige og politiske perspektiver¹

Dersom vi skal holde den globale temperaturøkningen under 2 grader celsius, så må mellom 2/3 og 4/5 av all dagens globale reserver av kull, olje og gass bli liggende i bakken. Dette baserer seg på et karbonbudsjett på 800 mrd. tonn CO₂. Fjerner man kull fra dette regnestykket, vil all dagens olje og gass fortsatt sprengte karbonbudsjettet². Dersom man skal klare å holde den globale temperaturøkningen under 1,5 grader celsius, som er målsetningen som ble slått fast i Parisavtalen, snakker vi om et karbonbudsjett på mellom 150 og 450 milliarder tonn CO₂³.

Norge må ta sin del av dette ansvaret gjennom å begrense utvinningen av olje og gass på sokkelen fremover. I 24. konsesjonsrunde er det lyst ut rekordmange blokker, noe som fra et klimaperspektiv er stikk i strid i utviklingen som er nødvendig for å nå klimamålene, nemlig at mesteparten av verdens fossile ressurser må bli liggende urørt i bakken.

2.3 Norsk petroleumsvirksomhets klimaavtrykk

Oljenæringen står for om lag en fjerdedel av Norges totale klimagassutslipp⁴. Siden 1990 har utslippene fra olje- og gassutvinning økt med over 80%. Dette står i sterk kontrast til de fleste andre næringer og industrier i Norge. Sverige og Danmark har siden 1990 klart å kutte henholdsvis 24% og 28% av sine utslipp. I den samme perioden har norske utslipp gått opp med 3,5%⁵. Dersom man ser på hvor utslippsveksten har kommet, er det tydelig at det er oljenæringen som er hovedårsaken til at norske utslipp ikke er gått ned de siste 25 årene.

Det er likevel ikke utvinningen, men forbrenningen, av norsk olje og gass som fører med seg størst utslipp. Utslippene fra at norsk olje og gass brennes i utlandet utgjør nesten ti ganger Norges årlige utslipp⁶. Dersom målet er å kutte klimagassutslipp er et av de viktigste tiltakene å redusere tilbudet av fossil energi. Vurderinger fra flere forskningsinstitusjoner i Norge viser at det ikke bare er gjennom

¹<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2434201/Policy%20Note%202017%2001%20final%20web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²<http://www.cicero.uio.no/no/posts/klima/stor-uenighet-om-oljeproduksjon-og-klimamaal>

³<http://cicero.uio.no/no/posts/klima/how-much-carbon-dioxide-can-we-emit>

⁴www.ssb.no/klimagassn

⁵https://www.nrk.no/nordland/xl/svensken_-dansen-og-nordmannen-1.12652682

⁶<https://nu.no/wp-content/uploads/2016/08/klimakonsekvenser-av-olje-og-gassutvinning-i-barentshavet.pdf>

å redusere etterspørselssiden av fossil energi at utslippene vil reduseres, tilbudssiden spiller en like stor rolle.

2.4 Grunnlovsstridig oljepolitikk

Norges Grunnlov slår fast at norske myndigheter er pliktig å ta vare på miljøet for fremtidige generasjoner. Grunnlovens § 112 lyder:

«Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten.»

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.»

Med den kunnskapen vi i dag har om naturmiljøets tilstand og om konsekvensene klimaendringene vil ha for fremtidige generasjoner, vil det være naturlig å spørre seg om hvorvidt det å «kjøre på» i Arktis er i strid med Grunnlovens § 112.

18. november 2016 stevnet Natur og Ungdom og Greenpeace norske myndigheter for brudd på nettopp grunnlovens § 112. Vedtaket som ble hevdet grunnlovsstridig var utdelingen av blokker gjennom 23. konsesjonsrunde, og søksmålet har fått støtte fra flere i jusmiljøet, blant annet jusprofessor Hans Petter Graver⁷. Saken kommer for Oslo Tingrett i november.

Når det nå er startet en juridisk prosess for å avklare om forrige tildeling av leteblokker i Barentshavet var grunnlovsstridig, er det svært oppsiktsvekkende at Olje- og energidepartementets svar på dette er å foreslå en enda større tildeling av lisenser i Barentshavet.

Grunnlovens § 112 har aldri tidligere blitt tatt for retten, og rettsaken vil dermed være avgjørende for norsk miljøpolitikk. Det er i dag ikke mulig å vite hva et eventuelt utfall vil få for blokkene som foreslås utdelt i 24. konsesjonsrunde, men i og med at det er snakk om de samme områdene er det naturlig å tro at en avgjørelse i miljøorganisasjonenes favør vil få konsekvenser for alle framtidige planer for olje- og gassutvinning i Arktis.

3. Trussel og sårbarhetsbeskrivelse for Arktis

Det forskes mye i Arktis, og det tilkommer stadig ny informasjon om området som må få konsekvenser for oljeboring og annen industriell aktivitet i området. I april i år kom den oppdaterte SWIPA-rapporten⁸, utgitt av arbeidsgruppen AMAP i Arktis Råd som Norge er en aktiv del av. Denne rapporten er skrevet av over 90 forskere, og betraktes som den mest komplette og rådende vitenskapelige vurderingen av det arktiske klimaet, basert på ny vitenskapelig data fra de siste seks årene. Aldri før har en så anerkjent rapport hatt så dystre funn å formidle om Arktis, blant annet:

- Stigende konsentrasjoner av klimagasser driver store forandringer i det følsomme arktiske klimaet og hydrologiske og økologiske systemer. Siden 2011 har nedadgående

⁷ <http://www.klassekampen.no/article/20161022/ARTICLE/161029986>

⁸ <http://www.amap.no/documents/doc/snow-water-ice-and-permafrost.-summary-for-policy-makers/1532>

trender fortsatt i havistykkelse og omfang, landisvolum og vårsnøens omfang og varighet, mens overflatepermafrost har fortsatt å tynes.

- Det arktiske hav kan være stort sett fri for sjøis om sommeren allerede i slutten av 2030-tallet, bare to tiår fra nå.
- Arktiske temperaturer stiger raskere enn det globale gjennomsnitt.
- Nedgangen i havis fortsetter.
- Overholdelse av Paris-avtalen vil stabilisere noen trender, men det vil fortsatt være mye mindre snø og permafrost enn i dag.

Ingen andre havområder kommer til å oppleve så ekstreme endringer de nærmeste tiårene som følge av klimaendringer og havforsuring som i Arktis. Store økologiske endringer som følge av klimaendringene er allerede underveis i Arktis. Dette er godt vitenskapelig dokumentert av arbeidsgruppene i Arktisk Råd⁹ og IPCC¹⁰. Derfor er det avgjørende for miljøet i Arktis at alle arktiske land oppretter et sammenhengende nettverk av marine verneområder.

For naturmangfoldet i Arktis er redusert havis særlig kritisk, og fører til tap av viktige leveområder. For Arktis i sin helhet medfører smeltende permafrost og isbreer og mindre snødekke til endringer i havets kjemi, metanutslipp, økende havtemperaturer, økt kysterosjon, og fører til store problemer for natur og mennesker i Arktis. Artene i Arktis er nå på vandring. Mange arter prøver å migrere nordover når Arktis blir varmere¹¹. Nye arter vandrer også inn i arktiske havområder og kan utgjøre en alvorlig økologisk trussel for hjemmehørende arter. I tillegg påvirker den økende forsuring av havet mange arter i Arktis i så stor grad at det endrer sammensetningen av det arktiske økosystemet¹². I det høye Arktis og særlig i tilknytning til iskantsonen finnes det helt unike arter som er totalt avhengig av stabile arktiske forhold.

3.1 Ikke utsett iskantsonen for industririsiko

Det er særlig ett område som skiller seg ut som et verdifullt og sårbart område i det norske farvannet som også er del av et sammenhengende belte rundt hele Arktis; iskantsonen.

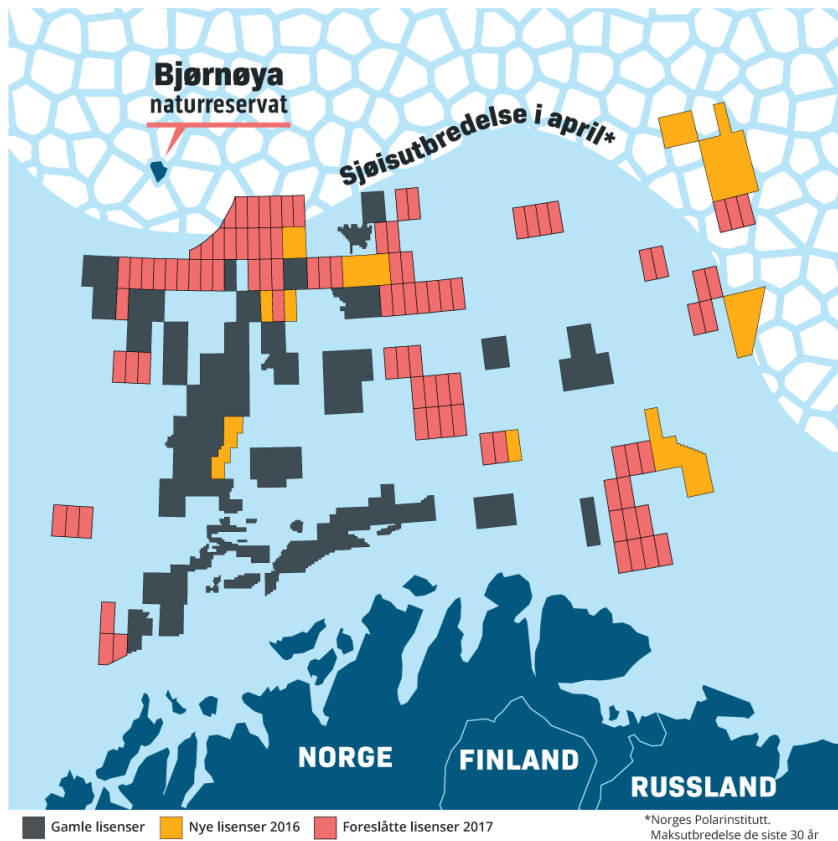
⁹ AMAP, 2017. Snow, Water, Ice and Permafrost. Summary for Policy-makers. Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), Oslo, Norway. 20 pp

<http://www.amap.no/documents/doc/snow-water-ice-and-permafrost.-summary-for-policy-makers/1532>

¹⁰ <http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg1/>

¹¹ <https://www.arcticbiodiversity.is/>

¹² <http://www.sciencemag.org/content/326/5956/1098.full>



Figur 1: Kart over foreslåtte blogger, og iskantsonen. Kilde: Greenpeace

I det høye Arktis er iskantsonen det viktigste havområdet for liv. Dette er den biologiske motoren i Arktis og det stedet i Arktis hvor klimaendringene kommer til å ha størst negativ innvirkning på miljøet. Industriell aktivitet her vil medføre svært negative konsekvenser. Hoppekrepsene som oppstår i hopetall i iskantsonen er både den biologiske motoren og en «flaskehals» i hele det høyarktiske økosystemet. Ny forskning tyder på at hoppekrepsen *C. hyperboreus* er svært sårbar for oljeforurensning¹³, mer enn hva som tidligere er antatt. På grunn av hoppekrepsens dominerende og avgjørende rolle i den høyarktiske marine næringskjeden, vil et utslipp av olje true alle nivåer i næringskjeden¹⁴. Både akutt og kronisk oljeforurensning ved iskantsonen vil kunne medføre langt større, økologiske konsekvenser enn i andre havområder. Mange arter som lever i iskanten er nå truet av utryddelse. Det gjelder grønlandshvalen, flere selarter, hvalross, ismåke, og isbjørn, som alle er avhengige av at grunnsteinene i økosystemet som hoppekrepsen er.

Dette er et sted hvor risikoen forbundet med olje- og gassvirksomhet ikke må komme på toppen av klimatrusselen. Et arktisk hav som er isfritt om sommeren vil ha implikasjoner for havstrømninger og vårt globale klimasystem. I tillegg vil det påvirke hele matnettet i Arktis. De forutsette implikasjonene dette vil ha for faunaen i det unike arktiske havishabitatet er beskrevet som transformative. Flere av plante- og dyreartene i Arktis finnes ingen andre steder på kloden, og et tap av dem vil ikke bare forandre økologien i Arktis – det vil være et globalt tap av naturmangfold.

¹³ Nørregaard, R. D. et al. Evaluating pyrene toxicity on Arctic key copepod species *Calanus hyperboreus*. *Ecotoxicology* 23, 163-174, doi:10.1007/s10646-013-1160-z (2014).

¹⁴ <http://scienencordic.com/even-tiny-oil-spills-may-break-arctic-food-chain>

3.2 Tidligere advart mot petroleumsaktivitet

Tidligere er det gitt miljøråd for flere av de foreslått utlyste blokkene i 24. konsesjonsrunde, eller miljøråd for blokker i samme kvadrat hvor det nå foreslås å utlyse blokker^{15,16}. For de nordligste blokkene gjelder dette for kvadratene 7318, 7319, 7320, 7321, 7322, 7323, 7324, 7325, 7332, 7333, 7335 og 7423. I disse kvadratene ligger mer enn 1/3 av de foreslåtte blokkene – 35 av de 93 blokkene.

I tillegg til disse 35 blokkene er det foreslått lyst ut blokker svært nærme Bjørnøya, som ligger helt på grensa til 65 km-sonen rundt øya hvor det ikke skal være oljevirkosomhet. I flere av disse kvadratene har det ikke tidligere blitt gitt miljøråd, dette gjelder både for kvadrat 7421 og 7422. Polarinstituttet har ved flere tidligere anledninger frarådet utlysning av blokker enda lenger sør, fordi de overlapper med næringsbeltet til sjøfugl, som er om lag 100 km ut fra Bjørnøya¹⁷.

Flere av de nordligste blokkene er også svært nære iskantsonen og polarfronten. Da områder i kvadrat 7423 ble lyst ut i 22. konsesjonsrunde advarte polarinstituttet fordi det i dette området i mars 2011 kun var 20 km fra nærmeste drivis¹⁸. Direktoratet for naturforvaltning advarte på sin side mot at man i dette kvadratet kun var 35 km fra polarfronten, som er definert som et særlig verdifullt og sårbart område¹⁹.

I forbindelse med 22. konsesjonsrunde ble det fra Direktoratet for naturforvaltning også advart mot oljevirkosomhet i kvadratet 7018, fordi det er kystnært, og innenfor 50-kmbeltet langs Finnmarkskysten som er definert som et særlig verdifullt område.

Under er en gjennomgang av miljøråd som er gitt i de kvadratene OED nå foreslår å utlyse:

Kvadrat 7018: Frarådet av Direktoratet for naturforvaltning i 2012 ifb. med 22. konsesjonsrunde. «Blokkene er lokalisert kystnært og ligger helt eller delvis i 50 km kystbelte som er identifisert som særlig verdifullt og sårbart for mange artsgrupper. Blokkene grenser inn mot 35 km beltet langs kysten hvor det ikke skal igangsettes petroleumsvirkosomhet» - Direktoratet for naturforvaltning

Kvadrat 7318 og 7319: Frarådet av Norsk polarinstitutt, Havforskningsinstituttet og Direktoratet for naturforvaltning i 2010 i forbindelse med 21. konsesjonsrunde.

«Frarådes av hensyn til de store sjøfuglkoloniene på Bjørnøya og havområdene rundt» - Dir.nat
«Bør ikke åpnes. Har gytefelt for blåkkeite og larvedriftsområde for lodde, sild, torsk og hyse» - Havforskningsinstituttet

«De foreslåtte blokkene innenfor kvadrantene 7317-7319 ligger innenfor 100 km-grensen til Bjørnøya. Det er innenfor dette området man anser at de kolonihekkende sjøfuglene på Bjørnøya finner mat» - Polarinstituttet

Kvadrat 7320 og 7321: Frarådet av Direktoratet for naturforvaltning i 2012 ifb 22. konsesjonsrunde

¹⁵ <http://www.npolar.no/no/nyheter/2014/2014-04-04-np-uttalelse-iskantsonen.html>

¹⁶ http://www.miljodirektoratet.no/Documents/Nyhetsdokumenter/23konsesjonsrunde_miljodirektoratet_uttalelse270314.pdf

¹⁷ https://www.regjeringen.no/contentassets/8ce8ec8283b749dab335baf954c9809b/norsk_polarinstitutt.pdf

¹⁸ https://www.regjeringen.no/contentassets/01f277406e8e4df9b93b89eb18d29006/norsk_polarinstitutt.pdf

¹⁹ https://www.regjeringen.no/contentassets/01f277406e8e4df9b93b89eb18d29006/direktoratet_for_naturforvaltning.pdf

«Bør ikke lyses ut da det i mangel av spredningsberegninger som viser noe annet, ikke kan utelukkes at aktivitet i disse områdene vil kunne medføre store sannsynligheter for treff av olje i områdene på og ved Bjørnøya ved eventuelt oljeutslipp» - Direktoratet for naturforvaltning

Kvadrat 7322: Frarådet av Norsk polarinstitutt og Miljødirektoratet i 2014, ifb 23. konsesjonsrunde
«Frarådes på grunn av sannsynlighet for påvirkning av areal med forhøyet økologisk sårbarhet i iskantsonen og polarfronten» - Norsk Polarinstitutt

Kvadrat 7323, 7324 og 7325: Frarådet av Miljødirektoratet i 2014 ifb 23 konsesjonsrunde.
«[Blokkene] ligger der det kan forekomme is. Vi anbefaler at disse blokkene ikke lyses ut før erfaringene med boring i de allerede tildelte blokkene i 7423, 7424 og 7425 er vurdert»
Miljødirektoratet

Kvadrat 7332 og 7333: Frarådet av Miljødirektoratet i 2014 ifb 23. konsesjonsrunde.
«Nødvendig med en grundigere prosess som definerer en grense for iskanten som også dekker mer ekstreme år. Dette bør gjøres gjennom det tverrsektorielle arbeidet med faglig grunnlag for forvaltningsplanene. Før det er enighet om en slik grense bør ikke blokkene lengst nordøst i Barentshavet utlyses» - Miljødirektoratet.

Kvadrat 7335; Frarådet av Miljødirektoratet og Polarinstituttet i 2014 ifb 23. konsesjonsrunde
«På bakgrunn av sannsynligheten for påvirkning av arealer med forhøyet økologisk sårbarhet i iskantsonen og polarfronten anbefaler polarinstituttet at blokker ikke legges ut» - Polarinstituttet

«Nødvendig med en grundigere prosess som definerer en grense for iskanten som også dekker mer ekstreme år. Dette bør gjøres gjennom det tverrsektorielle arbeidet med faglig grunnlag for forvaltningsplanene. Før det er enighet om en slik grense bør ikke blokkene lengst nordøst i Barentshavet utlyses» - Miljødirektoratet.

Kvadrat 7423: Frarådet av Polarinstituttet og Direktoratet for naturforvaltning i 2012 ifb 22. konsesjonsrunde.

«På det nærmeste er blokkene lokalisert ca 35 km fra polarfronten slik den er markert som SVO samt ca 75 km fra sørlige iskant, slik den ble definert som SVO. Barentshavet ble ikke vurdert mhp spredningsmodelleringer og miljørisiko ifb oppdateringen av det faglige grunnlaget for forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten i 2011. Vi er bekymret for at eventuelle utslipp fra aktivitet i disse blokkene vil ha stor sannsynlighet for å berøre iskanten, og medfører konsekvenser for arter som lever der og de rike iskantsamfunnene» - Direktoratet for naturforvaltning

«Den utlyste blokken 7423/12 ligger 80 km fra gjennomsnittlig maksimal isgrense i mars, men kun ca 20 km fra nærmeste drivis slik issituasjonen var i mars 2011. Det betyr at sannsynligheten for at det vil være år hvor det er innslag av drivis i de nordligste blokkene er til stede. Uhellsutslipp i de nordligste blokkene, spesielt nord for 74°N, vil under ugunstige is- og værforhold komme i kontakt med is, og områder i umiddelbar nærhet til Bjørnøya, i løpet av timer» - Polarinstituttet.

4. Samlet belastning

Oppdatering av forvaltningsplanen for det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten ble etablert for å være et verktøy for å vurdere samlet belastning på økosystemet, regionen og havområde. Forvaltningsplanen ble sist oppdatert i 2010 og er grunnlaget for dagens beslutninger

om hvordan petroleumsvirksomhet påvirker og belaster økosystemet i Barentshavet. Norske havområder, spesielt i den nordlige delen av Barentshavet sør, er utsatt for en rekke miljøbelastninger som hver for seg er alvorlige. Spesielt klimaendringer og forsuring har utviklet seg sterkt i negativ retning siden forvaltningsplanen sist ble oppdatert. Dette påvirker økologien i havområdet i alle ledd. Det er også kjent at langtransporterte miljøgifter er en betydelig belastning spesielt høyt oppe i næringskjeden. For sjøfugl og sjøpattedyr er det påvist høye konsentrasjoner av miljøgifter som kvikksølv, PCB, bromerte flammehemmere og PFAS (perfluorerte organiske forbindelser). Mye av dette vil sedimentere på havbunnen og bli reaktivert gjennom opptak i bunndyr som igjen er mat for organismer høyere i næringskjeden. Når alle disse faktorene sees i sammenheng med økt petroleumsaktivitet, fiskeri og skipsaktivitet og turisme vil vi kunne oppleve at de negative effektene forsterker hverandre. Hver enkelt miljøbelastning vil kunne svekke et økosystems buffereffekt. Det vil redusere artenes motstandskraft og gjenopprettende evne og føre til større bestandssvingninger, ubalanse mellom arter og større sårbarhet overfor fremmede, invaderende arter. Oljevirkosomhet langs iskanten og ved polarfronten vil medføre en miljøbelastning i form av støy, utslipp av kjemikalier, utslipp av olje, samt fare for akutt utslipp. Hvordan disse effektene påvirker artene i økosystemet og i kombinasjon med de over nevnte miljøbelastninger er i liten grad kjent. Det er snakk om en miljømessig cocktaileffekt med potensielt stor negativ effekt.

Plastforurensning er også en miljøbelastning som øker i de nordlige havområdene og har flere effekter.

- Mikroplast – spises av dyreplankton fordi de tror det er mat. Hvilken reell effekt dette har og hvilke nivåer av mikroplastforurensning som vil påvirke planktonproduksjonen er et tema som krever ytterligere forskning og overvåking for å kunne vurdere effekten av.
- Plastsøppel i form av større plastbiter, poser og liknende er spesielt problematisk for sjøfugl og sjøpattedyr som også får dette i seg som følge av at de tror dette er mat. Undersøkelser av havhest viser at opptil 90 % av individene har plast i fordøyelsessystemet.
- Plast har vist evne til å tiltrekke seg miljøgifter og vil dermed føre til at eksisterende konsentrasjon av miljøgifter blir ytterligere biologisk tilgjengelig.
- Studier har også vist at plastpartikler oppkonsentreres under dannelsen av sjøis. Det innebærer at det vil frigjøre de samme plastpartiklene i vår/sommer sesongen når sjøisen smelter. Dette vil kunne medføre spesielt negativ effekt da dette skjer samtidig som oppblomstring av alger og plankton.

5. Risiko og oljevernberedskap

Oljevernberedskap er et avbøtende tiltak når ulykken er ute. For de arktiske havområder er det primært tre tilgjengelige metoder for å fjerne olje fra overflaten; Oljelenser, dispergeringsmidler og insitu brenning.

Bruk av oljelenser har flere begrensninger i operativ bruk. Lenser fungerer best ved rolig sjø uten sterk strøm. En strømhastighet på over en knop medfører at oljen unnslipper under linsen. I bølgehøyder over 3 meter vil også olje unnslippe både under linsen og over linsen avhengig av bølgenes karakter. Kombinasjonen av strøm og bølger vil gjøre lenser ineffektive med ved lavere strømstyrke og bølgehøyde. Sterk kulde og sjøis vil også medføre at oljelenser som tiltak ikke er

anvendelig. I sterk kulde, mørke og vind vil HMS og sikkerhet for mannskapene som skal operere utstyret være en utfordring.

Dispergeringsmidler brukes normalt i tilfeller hvor en sårbar/verdifulle kystlinje eller store sjøfuglkonsentrasjoner er truet av oljesøl og hvor lenser ikke vil avbøte trusselen. I Barentshavet vil det være verdifulle og sårbare ressurser både på overflaten og i vannsøylen og bruk av dispergeringsmidler ikke vil redusere skadeomfanget. Det er begrenset erfaring og kunnskap med bruk av dispergeringsmidler i farvann med tilsvarende fysiske forhold som Barentshavet. Kulde og is vil også redusere eller stoppe tiltakets effekt.

In situ brenning egner seg tidlig i en oljevernaksjon. Et oljesøl vil være mest brennbart i første fase av en hendelse. Når olje har vært i kontakt med luft og vann en tid vil oljens egenskaper endre seg. De mest flyktige og brennbare komponentene vil fordampe mens oljen i kontakt med sjø vil emulgere med vann og medføre redusert brennbarheten. Tilstedeværelse av is vil også redusere effekten av dispergeringsmidler. Sterk vind og kulde og nedsatt sikt vil også påvirke en aksjon og de som skal gjennomføre den.

Enhver oljevernaksjon vil ha utfordringer i de nordlige områdene av Barentshavet sør både som følge av værforhold, lysforhold sikt og temperatur i vann og luft. Det oppstår med ujevne mellomrom polare lavtrykk som er uforutsigbare, oppstår raskt og intenst og umuliggjør enhver form for operasjoner som involverer mannskaper på dekk. Sommerstid opptrer også ofte svært tett hav tåke som begrenser sikten og vanskeliggjør enhver operasjon. Avstander utgjør også en stor utfordring for rask mobilisering, forsyninger og håndtering av eventuell oppsamlet olje. Disse momentene forsterkes med avstanden til land og dermed er de utlyste blokkene lengst nord som vil ha de største utfordringene. Den konsekvensreduserende effekten av oljevernutstyr og metoder vil dermed være vær og sesongavhengig og dermed ikke et tiltak som har en reel beskyttende effekt som må være en forutsetning for petroleumsvirksomhet i disse havområdene.

Det er gjort en rekke erfaringer med både uhell med oljesøl fra både skip og oljeinstallasjoner. Erfaringene viser at opptak av olje på sjø ligger mellom 3 og 10 prosent av totalt oljesøl.

5.1 Grensekryssende oljesøl

Det er utlyst i de østligste delene av Barentshavet sør både inn mot Finnmarkskysten og lenger nord. Den dominerende strømrretningen i området er østlig. Et oljesøl fra dette området (Barentshavet sørøst) vil på kort tid drive østover og inn i russisk økonomisk sone. Dette vil medføre store utfordringer både i form av forskjellige typer utstyr, språk, fartøyer og rutiner og metoder for en oljevernaksjon. Det vil være svært uheldig å få et grensekryssende oljesøl som forurenses et annet lands havområder, fiskeressurser, fugleliv og økosystem generelt. Industriell aktivitet med offshore oljevirksomhets risikoprofil bør unngås for å hindre skade på naboland og naturen i området. Russland har i likhet med Norge store områder som er tynt befolket. Det vil være svært krevende å gjennomføre en oljevernaksjon i disse områdene og spesielt ved stranding av olje på kysten av Kolahalvøya eller Novaja Semlja. Skadene vil kunne bli store, påvirke området over lang tid og potensielt forårsake uopprettelige skader på russiske kyst og havområder.

I norske farvann er det gjennomført konsekvensutredninger som gir en viss innsikt i effekter av regulære utslipp og akuttutslipp. De tilgrensende russiske områdene som i større grad enn de norske vil bli eksponert for et oljesøl har vi ikke en tilsvarende innsikt i hverken eksisterende aktivitet, miljøstatus, miljørisiko eller effekter på natur og annen næringsaktivitet. Petroleumaktivitet som

grenser til Russland og spesielt de kystnære områdene vil etter vår oppfatning være en stor trussel. Dette er ikke en type trussel Norge burde akseptere og vi bør derfor ikke utsette vårt naboland for en slik trussel.

Ifølge professor Erik Røsæg fra Nordisk Institutt for sjørett er det heller ikke avklart hvem som har ansvaret for et potensielt oljeutslipp som driver over til russisk side. Den norske petroleumsløven er klokkeklar på hvem som har erstatningsansvaret dersom det skulle oppstå en oljeulykke på norsk sokkel. Dette gjelder imidlertid kun innenfor de norske grensene. Ettersom den norske loven i hovedsak gjelder skade oppstått på den norske kontinentalsokkelen, vil oljeselskapene derfor kunne hevde at skade på russisk side befinner seg utenfor deres ansvarsområde. Det finnes i dag heller ingen bilateral avtale mellom Norge og Russland om erstatning dersom oljesøl krysser delelinjen. I verste fall kan denne svakheten i det norske regelverket medføre en potensiell miljøkatastrofe på russisk kystmiljø og rettsaker som trekker over mange år²⁰.

6. Økonomisk risiko

De siste årene har det tilkommet mye ny informasjon om hvilke økonomiske konsekvenser og muligheter klimamålene vil få, spesielt for eksportrettede økonomier som den norske. Klimamålene fra Parisavtalen innebærer i praksis at bruk av fossil energi må avta fremover²¹. For Norge som energinasjon representerer dette en betydelig økonomisk nedside hva gjelder utsikter for energirelaterte eksportinntekter, noe som også kommer frem i Perspektivmeldingen (Meld. St. 29 (2016-2017)). Dette truer lønnsomheten i eksisterende og fremtidig infrastruktur gjennom forventninger om prisfall for olje og gass²². FNs klimapanel sier det slik: *“Mitigation policy could devalue fossil fuel assets and reduce revenues for fossil fuel exporters, but differences between regions and fuels exist (high confidence). Most mitigation scenarios are associated with reduced revenues from coal and oil trade for major exporters (high confidence)”*²³

Rapporten «Expect the unexpected» fra Carbon Tracker og Grantham Institute (2017)²⁴ peker på viktigheten av å legge helt oppdatert kunnskap til grunn når klima og energipolitikk og påfølgende investeringsbeslutninger tas. Rapporten ser på hvordan utviklingen i solenergi og elbiler vil påvirke etterspørselen etter fossile brenslere og peker i sitt scenario på at etterspørselen etter olje vil nå en topp i 2020 før den faller. Den peker videre på at elbiler alene kan komme til å redusere oljeetterspørselen med 25 millioner fat per dag innen 2050. I tillegg til dette kommer redusert etterspørsel som resultat av elektrifisering, energieffektivisering, utviklingen av biodrivstoff for å nevne noe. Til sammenligning var oljeprisfallet i 2014 et resultat av et tilbudsoverskudd på ca. 2

²⁰ http://www.apollon.uio.no/artikler/2016/1_nord_oljeutslipp.html

²¹ Se for eksempel rapporten IRENA/IEA-rapporten Perspectives for the energy transition (2017), tilgjengelig her:

http://www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/Perspectives_for_the_Energy_Transition_2017.pdf eller FNs klimapanelers femte hovedrapports Summary for policymakers: https://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/syr/AR5_SYR_FINAL_SPM.pdf

²² Se for eksempel oljeanalytiker Thina Saltvedts fremskrivninger <http://e24.no/energi/olje/dersom-hun-faar-rett-spoeker-det-for-en-rekke-felt-paa-norsk-sokkel/23786402>

²³ IPCC 5th Assessment report, Summary for Policymakers: 25.

²⁴ Tilgjengelig fra: <http://www.carbontracker.org/report/expect-the-unexpected-disruptive-power-low-carbon-technology-solar-electric-vehicles-grantham-imperial/>

millioner fat per dag. Ledende analytikere peker i økende grad på at vi undervurderer den økonomiske nedsiderisikoen i petroleumsbransjen og dermed norske skatteinntekter fremover²⁵.

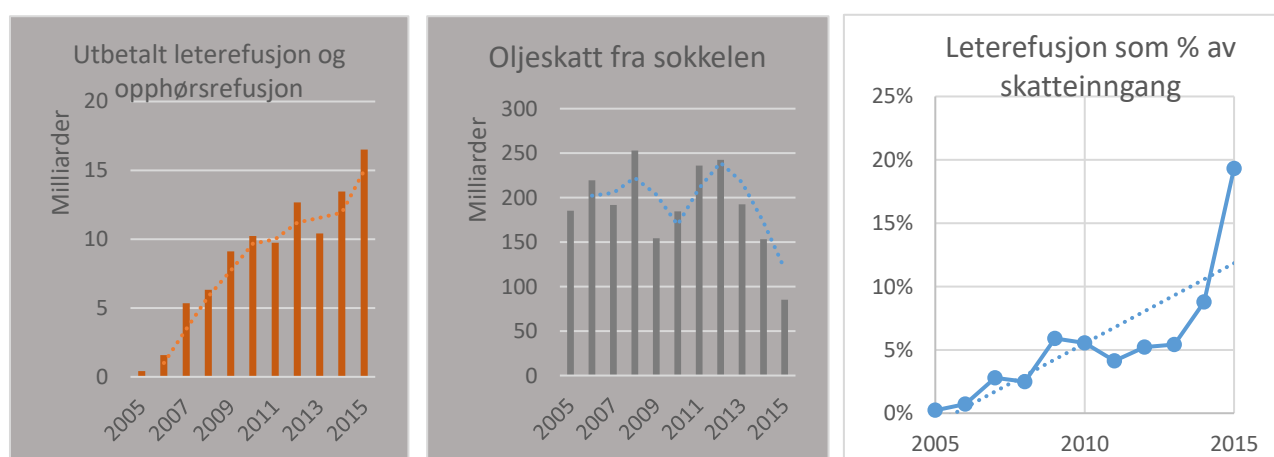
I siste utgave av World Energy Outlook (WEO) fra Det Internasjonale Energibyrådet (IEA) legges det frem et scenario som er illustrativt for hvilke utfordringer fossilprodusenter kan måtte komme til å møte dersom overgangen til fornybarsamfunnet ikke skjer raskere enn det vi har sett til nå. I sitt «Disjointed Transition Case» ser IEA på hvordan klimautfordringen vil måtte komme til å løses dersom vi utsetter handling frem mot 2030, slik 24. konsesjonsrunde legger opp til. I rapporten heter det:

«The overall message is clear: the later the transition to a 2 degrees trajectory is deferred, the more difficult and disruptive it promises to be for the upstream oil industry.»

24. konsesjonsrunde signaliserer nettopp dette: en videre utsettelse av å være på linje med 2-gradersmålet. I dette scenariet spår IEA at produsenter av fossile brensler, både selskaper og land, vil møte på enorm usikkerhet i tiden fremover.

6.1 Fallende inntekter nå er bare begynnelsen

Grafene under viser utviklingen i utbetalt lete-/opphørsrefusjon, innbetalt oljeskatt og utviklingen av lete-/opphørsrefusjon som prosent av innbetalt skatt. I 2015 utgjorde lete-/opphørsrefusjon nesten 20% av innbetalt skatt og viser en klart stigende trend. Utviklingen ser mørk ut med økonomiske øyne: mens skatteinngangen reduseres, økes utbetalingene til oljeselskapene, og utbetalingen av lete- og opphørsrefusjon spiser en stadig større andel av skatteinntektene fra sokkelen. Mange av blokkene som lyses ut i 24. konsesjonsrunde ligger svært langt unna land og eksisterende infrastruktur. Dette peker mot svært dyre leteoperasjoner. Gjennom skattesystem og ordning for leterefusjon betyr dette økt økonomisk risiko for statsfinansene og dermed for norske skattebetalere. Sett i lys av Parisavtalen og den overgangen verden står ovenfor, fremstår 24. konsesjonsrunde som gambling med fellesskapets midler.



Figur 3: Utbetalt leterefusjon og opphørsrefusjon, oljeskatt fra sokkelen og en prosentandel av leterefusjon av skatteinngang. Kilde: Oljeskattekontoret

²⁵ Se for eksempel: <http://e24.no/energi/olje/dersom-hun-faar-rett-spoeker-det-for-en-rekke-felt-paa-norsk-sokkel/23786402>

Det kan tenkes at oljeprisen på kan komme noe opp på kort sikt, men dagens letepolitikk på sokkelen må ta inn over seg den langsiktige utviklingen. Det går ca 10 år fra man åpner for petroleumsvirksomhet til et nytt oljefelt er i drift og da skal det gjerne produsere i 20 – 30 år. Det betyr at dagens politikk må se 30 - 40 år frem i tid. Dagens petroleumspolitik, med letepolitikken i spissen, er skreddersydd for en fremtid der tørsten etter petroleumprodukter bare øker. Dette har vært tilfellet frem til nå, men kan ikke fortsette hvis verden skal nå målene satt i Paris. Denne innsikten må reflekteres i letepolitikken på norsk sokkel.

Med økonomiske briller er det spesielt blokkene lengst fra fastlandet som representerer størst risiko. Vi der derfor om at disse fjernes fra tildelingen i denne konsesjonsrunden

På vegne av organisasjonene

Nina Jensen
Generalsekretær
WWF Verdens naturfond

Christian Steel
Generalsekretær
Sabima

Truls Gulowsen
Leder
Greenpeace Norge

Ingrid Skjoldvær
Leder
Natur og Ungdom

Silje Lundberg
Leder
Naturvernforbundet

Elena Kruglikova
Styremedlem
Friends of the Earth Russia/RSEU

Frederic Hauge
Leder
Miljøstiftelsen Bellona